

Zbiljnost zla u *Tri razgovora* Vladimira Solovjova

Przemyslaw PALMOWSKI*

Sažetak

*Zbiljnost zla oduvijek je potresala ljudske dubine. Čovjek ju je izricao različitim umjetničkim formama i pokušavao objasniti racionalnim kategorijama. U filozofiji je dapače pitanje zla jedan od temeljnih prigovora postojanju Boga. Pisac ovog članka iznosi na vidjelo Solovjovljevo poimanje zla u njegovu djelu *Tri razgovora*, koje ima posve osobno–egzistencijalnu podlogu. U njemu Solovjov napušta optimističku viziju povijesti i poimanje teokracije te započinje vjerovati u zbiljnost i supstancijalnost zla. Jedini učinkoviti odgovor na takovo poimanje zla nalazi se u snazi nadnaravne ljubavi objavljene u *Sinu Božjemu*.*

Uvod

U izlaganju ćemo nastojati ukratko prikazati položaj *Triju razgovora* u cijelom Solovjovljevu opusu s obzirom na pristup pitanju zbiljnosti zla u svijetu.

Na samom početku moramo primijetiti da je već samo vrijeme koje je prethodilo pisanju tog djela bilo za Solovjova specifično. G. Przebinda govori o »posebnom duhovnom preobraženju koje se dogodilo 1898.«¹, dakle već godinu dana prije nego što je naš filozof počeo pisati svoje posljednje djelo. U tom razdoblju Solovjov polako odstupava od mnogih svojih prijašnjih uvjerenja, prije svega od ideje ekumenizma.² Ta bitna promjena stavova prema nekim je kritičarima (Močulski, Przebinda) bila povezana s realnim iskustvom »mračnih sila«³. Takva iskustva

* Przemyslaw Palmowski, poslijediplomski studij filozofije na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove, Zagreb.

Članak je prilagođeno predavanje s međunarodnog znanstvenog simpozija »Ruska filozofija u hrvatskoj kršćanskoj filozofiji« održanog 12. ožujka 2005. u organizaciji Filozofskog fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu.

1 G. Przebinda, *Włodzimerz Sołowjow wobec historii*, Kraków, 1992, str. 192, 193.

2 Usp. *ibidem*.

3 К. В. Мочулский, *Владимир Соловьев. Жизнь и учение* u: К. В. Мочулский, *Гоголь, Соловьев, Достоевский*, Москва 1995, str 204. Kao zanimljivost navest ćemo ovdje opis jednog Solovjovljeva iskustva o kojem ovako piše Przebinda: »1956. godine u njujorškom dnevniku *Новое Русское Слово* bio je objavljen tekst koji se nadovezivao na ranija 'mračna iskustva' ruskog mislioca. 'Ljeti, 1900. godine — pisao je 1970. godine Tjerapino — Vladimir Solovjov je nalazeći se na imanju kneza Tubjeckog, gdje je i ubrzo umro, sve do zadnjeg dana svojega života slao svome bratu zapečaćene omotnice da ih on sačuva. Nakon smrti V. Solovjova, M. Solovjov je otvorio pisma te ostao

ukazuju još više na radikalnost i duboku egzistencijalnu podlogu djela *Tri razgovora*.

Već za vrijeme drugog putovanja u Egipat⁴ Solovjova je pratila vizija zla. Bilo je to iskustvo po svojoj formi slično njegovim ranijim viđenjima Sofije, no posve različito po svom sadržaju. To je iskustvo otvorilo sasvim novo razdoblje u njegovoj filozofiji.

Uvjerenje prema kojem se u *Tri razgovora* iščitava očiti prekid Solovjova s vlastitom intelektualnom prošalošću dosta je zastupljeno kod svih njegovih kritičara⁵. Interpretacija *Triju razgovora* predstavlja velik problem prije svega zbog svog književnog karaktera kao i zbog, kako se čini, ironičnog stava samog Solovjova prema svom posljednjem djelu.

To djelo u evoluciji nazora našeg filozofa ima i težinu »testamenta«. Ono kao da je pisano »s one strane«, popraćeno predosjećajem nadolazeće smrti. Znakovito je također da je *Kratka pripovijest o Antikristu* (zadnji dio *Triju razgovora*) napisana tijekom jedne noći — u uskrсноj noći.

Smatramo da se problematika *Triju razgovora* može temeljno svesti na tri pitanja: gubitak vjere u povijesni napredak, samokritičko odbacivanje ideje teokracije te na pitanje zla i njegove zbiljnosti — koje nas ovdje najviše zanima.

Kritika optimističke vizije povijesti i teokracije

Jedna od razina interpretacije *Triju razgovora* je pitanje napretka, točnije kriza optimističke, linearne vizije povijesti u filozofiji Solovjova. Solovjov u svojem posljednjem djelu »ne samo da se odriče ideje napretka nego joj pokušava dati novo objašnjenje«⁶. Mjera napretka prestaje ovdje biti dobrobit, jednakost, zadovoljstvo, univerzalnost i svodi se zapravo na postulat vječnoga života, postulat uskrsnuća bez kojega svako drugo dobro ostaje samo prividno i lažno. U *Tri razgovora* Solovjov je oslikao svijet u kojem vlada genij koji jamči čovječanstvu dobrobit, mir, osjećaj sreće i slobode, ali se ne želi podvrgnuti Kristu. On time niječe vječnu perspektivu gledanja i ocjene društvenih i moralnih dobara. Bez tog odnosa prema

potresen njihovim sadržajem: V. Solovjov je u njima govorio kako je dan za danom kušan od đavla. Đavo mu je za petama, smije se te noću liježe s njime u krevet i vodi duge i dirljive rasprave. U Solovjovljevim spisima nalazio se također opis đavlova izgleda, kao i detaljan opis onoga što on govori. Pisma su, prema riječima Ellisa, M. Solovjov i njegova žena odlučili spaliti, ne govoreći nikome o njihovom postojanju niti sadržaju. M. S. Solovjov je prije svoje smrti ispričao sve Ellisu, a taj je jako žalio što je ovakvo lijepo svjedočanstvo nestalo.« (Usp. G. Przebinda, nav. dj.). Iako ova priča pomalo nalikuje na srednjovjekovne opise napasti pobožnih pustinjaka te se može nekome učiniti nevjerovatnom kao i činjenica da ona dolazi, kako primjećujemo, tek iz četvrte ruke, ipak joj Przebinda i Močulski pripisuju barem djelomičnu istinu.

4 Solovjov je otputovao u Egipat u pratnji svog prijatelja E. Radlova u ožujku 1898.

5 Radikalni predstavnici te interpretacijske perspektive jesu Šestov i Besançon, nešto manje Trubjeckoj, te G. Przebinda i J. Krasicki.

6 E. H. Трубецкой, *Мирозерцание Вл. Соловьева*, Москва, 1913, sv. 2, str. 402.

vječnosti svako društveno i moralno dobro označava mistificiranu bijedu čovječanstva.

Drugi element rasprave oko *Triju razgovora* jest pitanje teokracije, točnije Solovjovljevo napuštanje vlastitih teokratskih nacrti s kraja 70-ih. Sam naslov Antikristova djela: *Otvoreni put k svjetskom miru i blagostanju* odgovara podnaslovu glavnog Solovjovljeva djela o teokraciji: *Put prema pravom životu*, no zvuči pomalo kao ironija, jer je djelo zamišljeno kao nacrt društva u kojem će kao jedino priznavano načelo vladati »jednakost opće sitosti«⁷.

Šestov je tvrdio da je objekt kritike *Triju razgovora* »u istoj mjeri koncepcija Tolstoja, koliko i teorija samog Solovjova«⁸, točnije »cijela njegova stara shema kršćanske politike« gdje se »teokracija javlja ne kao predsoblje raja, nego široka vrata u pakao«⁹.

Ontološka zbiljnost zla

Treće glavno pitanje postavljeno u *Tri razgovora* jest pitanje zbiljnosti zla te ljudskog odnosa prema njemu. Jedan od protagonista djela govori: »Zlo postoji toliko realno koliko i dobro; postoji Bog, postoji i Sotona«¹⁰. Primjećujemo kako Solovjov napušta svoju dosadašnju koncepciju, u kojoj je zlo samo nedostatak dobra, te počinje vjerovati u zbiljnost i supstancijalnost zla. Solovjov odlučno napušta jeftini optimizam, utopiju, odnosno sentimentalizam svojega dotadašnjeg promatranja zla.¹¹

Sudionici razgovora, koji se odvija većim dijelom *Triju razgovora* u vrtu jedne od alpskih vila, su petero Rusa: stari GENERAL koji je posijedio u bitkama; »POLITIČAR, muž savjeta koji odmara od teoretskih i praktičnih državnih zadataka; mladi KNEZ, moralist koji se bavi objavljivanjem manje ili više uspješnih brošura o moralnim i društvenim temama; DAMA srednjih godina, koju zanima sve što je ljudsko i još jedan gospodin neodređene dobi i društvenog položaja«¹². Trodnevni razgovor koji oni vode u *Kratkoj pripovijesti o Antikristu* prelazi u stil sličan možda evandeoskim prisposodobama.

No prije nego se potpuno »otkrije onaj Sin propasti«¹³ o kojem govori Pismo, on je skriven u tekstu *Triju razgovora* pod prilikom ideja koje je ponekad i teško opisati kao izravno nekršćanske. U dijalozima, pomalo nalik onim Platonovim, uočavamo nazočnost zla, ali ne bez poteškoća. Oni su povezani »koncima« pleme-

7 Соловьев В С, *Три разговора* u: *Собрание сочинений*, Брюссель 1966–1970, sv. 10, str. 201.

8 Л. Шестов, *Умзрение и Апокалипсис. Религиозная философия Владимира Соловьёва* u: Л. Шестов, *Умзрение и откровение*, Paris, 1964, str. 29, 38.

9 Е. Н. Трубецкой, нав. dj., sv. 2, str. 29, 33.

10 В. С. Соловьев, *Три разговора*, u: нав. dj., sv. 10, str. 164.

11 Усп. Е. Н. Трубецкой, нав. dj., св. 2, стр. 384.

12 В. С. Соловьев, *Три разговора*, u: нав. dj., sv. 10, str. 92.

13 Усп. 2 Sol 2, 3.

nitih humanističkih tema napretka, rata, nenasilja. Ipak, ton *Triju razgovora* zvuči kao »falš« krivotvorenih evanđeoskih istina, budući da je svaka od njih povijesno relativizirana te se dijalektički nadopunjuje i »usavršava«.

U početku čini se da se zbiljnost zla iscrpljuje u obliku javnog barbarstva na koje se čovjek može degradirati.¹⁴ No u daljnjem raspletu supstancijalnost zla biva pojašnjena na posve suprotan način. »Zlo nastupa tu u ulozi dobra, djeluje pod prividom 'dobrih djela' i oblači masku blagosti. Ono skriva svoj pravi karakter iza najuzvišenijih ideala, privlači utopijama humanog spasenja.«¹⁵ Zlo se ne očituje svijetu izravno, evidentno i jednostavno za identifikaciju. Ono se skriva u nevjerovatnim oblicima između kojih je i privid dobra. Upravo takvo zlo je za Solovjova najperfidnije i najopasnije.

Pitanje ljudskog stava prema zlu ne nalazi svoj pravi odgovor u jednostavnom naviještanju dobra kroz moralne kodekse. Solovjov tvrdi da je sveprisutnost i snaga zla toliko velika da se ono uvlači i u one zakone koji se čak na prvi pogled pozivaju na kršćanstvo: zakone tolerancije, ravnopravnosti i demokracije.

Takva koncepcija zla bila je usmjerena također protiv shvaćanja kršćanstva Lava Tolstoja koji Kristov nauk svodi na individualističku etiku dobrotvorstva te toleranciju. U predgovoru *Triju razgovora* sam Solovjov kaže da »stvarni zadatak ove polemike nije rušenje tobožnje religije, nego demaskiranje faktične prijevare«¹⁶.

Tu Tolstojevu koncepciju Solovjov je oštro napadao, predbacujući joj da se ne zna uzdići na ideju uskrsnuća koja je konstitutivni dio kršćanstva. Tek u perspektivi uskrsnuća, u njegovu metafizičkom, egzistencijalnom i eshatološkom aspektu, izlazi na vidjelo je li određeni etički projekt usmjeren na zbiljsko dobro ili je to dobro koje izdajnički zavodi čovjeka i u čijoj se biti skriva upravo zlo. Čovjek koji, kao Lav Tolstoj, doživljava sebe kršćaninom, a u isto vrijeme uskrsnuće smatra »nekom pogrešnom predodžbom« mora pasti u najdublju kontradikciju.¹⁷ Ta je kontradikcija upitnima učinila i sve ostale točke Tolstojeva dodira s kršćanstvom. Za Solovjova je bit kršćanstva upravo tajna i obećanje uskrsnuća bez kojega se ono svodi samo na jedan filozofski sustav, malo više uređenu i plemenitiju etiku zdravoga uma.

Kršćanstvo nije za Solovjova samo propovijedanje i prakticiranje određene etike. Ono označava prije svega prihvaćanje stanovite metafizičke tajne — tek tada možemo skupu etičkih zapovijedi pripisati ime kršćanske etike. »Zapovijedi

14 General, jedan od diskutanata *Triju razgovora*, pripovijeda da se u svome nedavnom ratnom iskustvu susreo sa zgražavajućim primjerima zlostavljanja nevinih žrtava od strane neprijatelja te odmazdom koja je uslijedila nakon zločina, a koja je, kako se čini, prešla svaku mjeru. Ipak ta je odmazda donijela generalu osjećaj »potpunog moralnog zadovoljstva«, a »u duši radost kao na dan uskrsnuća Gospodinova« — usp. B. C. Соловчев, *Три разговора* u: *Собрание сочинений*, sv. 10, str. 109–113.

15 M. Klecel, »Włodzimerz Sołowjow: obecność i zło«, u *Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny*, br. 3 (57), 1990, str. 123.

16 B. C. Соловчев, *Три разговора*, u: nav. dj., sv. 10, str. 85.

17 L. N. Tolstoj, *Na czym polega moja wiara*, prev. R. Romaniuk, u: *Wokół Tołstoja i Dostojewskiego. Almanach myśli rosyjskiej*, Dobieszewski J. (uredio), Warszawa 2000, str. 120.

uzdržljivosti, pravednosti i dobrohotnosti prema ljudima«, pisao je Solovjov na drugom mjestu, »ne određuju isključivo znamenje neke konkretne religije — sve je to hvala Bogu zajedničko dobro mnogih religija i filozofskih škola. Prema tome zašto zavaravati sebe i druge, nazivajući vodu vinom i apstraktnu moralnost — kršćanstvom?«¹⁸

Kritika »tolstoizma«, točnije pretendiranja Tolstojeva stava na kršćanstvo, izražava Solovjovljevu kritiku shvaćanja zla kao trenutnog nedostatka dobra. Jak protutolstojevski motiv *Triju razgovora* utemeljen je na prihvaćanju zbiljnosti zla. Ako bi zlo bilo lišeno stvarnog bitka i postojalo jedino kao ideja nedostatka dobra, iz same činjenice rasta dobra proizlazilo bi i povlačenje zla. U tom slučaju između dobra i zla ne bi nikada dolazilo do nikakvog sukoba. Tada, kaže s ironijom Solovjov, »dovoljno je da dobri ljudi postanu još bolji i zli bit će tako lišeni svoje zloće, pa će i oni postati dobri«¹⁹.

Već i neke ranije koncepcije filozofije povijesti i politike odnosile su se pomalo na tu problematiku aktivne borbe sa zlom te u njima Solovjovljeva ideja zbiljnosti zla ima svoje početke. Upravo iz teze određene realnosti zla potječe potreba za državom i ljudskim zakonima²⁰.

»Smrt kao najveće zlo«

Drugo shvaćanje pitanja zbiljnosti zla u *Tri razgovora* povezano je s problematikom smrti i uskrsnuća. Kao uvod u takav pristup možemo navesti Solovjovljevu sljedeću klasifikaciju: »Postoji individualno zlo, koje se izražava kroz činjenicu da 'niži dio' čovjeka (životinjske strasti), koje su u suprotnosti s boljim čežnjama duše, u mnogih ljudi prevladava. Postoji i društveno zlo koje se sastoji u tome da se ljudska masa, sastavljena od pojedinaca zarobljenih zlom, opire spasenijskim naporima boljih ljudi te ih nadvladava... Postoji i fizičko zlo u čovjeku, koje se sastoji u tome da se niži materijalni elementi njegova tijela suprotstavljaju živoj i svijetloj sili koja te elemente povezuje u veličanstvenu formu organizma; one, suprotstavljajući se, razaraju tu formu i uništavaju zbiljni temelj svega onoga što je uzvišeno. Ovo posljednje zlo zovemo smrt«.²¹

Prema tome i smrt bi bila ono »supstancijalno« zlo koje daje temelj, odnosno bitak individualnom i društvenom zlu. U tom bi smislu nadvladavanje individualnog ili društvenoga zla označavalo samo prividno nadvladavanje zla, sve dokle traje konačno zlo: smrt. U tom smislu samo stvarno uskrsnuće označilo bi nadvladavanje pesimizma i očaja urezanih u ljudsku egzistenciju. Ova teza, iako je možemo vidjeti donekle prisutna u *Predavanjima o Bogočovještvu, Duhovnim teme-*

18 B. C. Соловчев, *О подделках*, u: nav. dj., sv. 6, str. 327–328.

19 B. C. Соловчев, *Три разговора*, u: nav. dj., sv. 10, str. 165.

20 S. Hessen, *Walka utopii i autonomii dobra w światopoglądzie Fiodora Dostojewskiego i Włodzimierza Sołowjowa* u: *Studia z filozofii kultury*, prev. J. Walicka, Warszawa 1968, str. 188.

21 B. C. Соловчев, *Три разговора*, u: nav. dj., sv. 10, str. 183.

ljima života ili u *Opravdanju dobra*, iskristalizirala se u ovoj rečenici *Triju razgovora*: »Bez vjere u događaj uskrsnuća Jednoga i bez nade u buduće uskrsnuće sviju može se jedino praznim riječima govoriti o Božjem Kraljevstvu, no ono što se uistinu probija je samo vizija kraljevstva smrti«. ²²

Ako smrt shvatimo kao konačno zlo, tada samo etičko dobro nije dostatno. Pobjeda nad zlom zahtijeva utemeljenje u višem načelu — djelotvornoj ljubavi. Suprotstaviti se tom načelu »ne znači toliko zanijekati Boga ili teoretski u nj ne vjerovati, koliko umrtviti svoje srce na ljubav«. ²³ Upravo to umrtvljenje srca jest »najteži grijeh«. ²⁴ »Osjećati mržnju prema ljudima zbog njihovih teoretskih pogrešaka, znači dati svjedočanstvo slabosti razuma i vjere. Svaki pak čovjek koji zaista vjeruje, pa je time slobodan od tuposti uma, malodušnosti i uskogrudnosti, trebao bi s iskrenom simpatijom gledati na javnog, otvorenog, jednom riječju, poštenog neprijatelja koji niječe religijske istine. Zar to nije tolika rijetkost u današnje vrijeme? Ne mogu izraziti s kojim zadovoljstvom gledam javnog neprijatelja kršćanstva. Skoro u svakom od njih spreman sam vidjeti budućeg apostola Pavla, dok se kod nekih gorljivih zagovornika kršćanstva mimo volje naslućuje izdajica Juda«. ²⁵

»*Mysterium iniquitatis*« kao novo mjesto zla

Bez sumnje *Tri razgovora* imaju iznimnu poziciju u stvaralaštvu V. Solovjova. ²⁶ Berdjajev dijeli Solovjovljevo stvaralaštvo na razdoblja »dana i noći«. U tom »drugom«, »noćnom« Solovjovu, objavljuje se njegova prava narav i to kroz odbacivanje prijašnjeg optimističkog pogleda na problem zla i prihvaćanje eshatološke i apokaliptičke dimenzije kroz koju postaje svjestan njegove realne moći. Močulskij ovako interpretira »kasnog« Solovjova: »Nerijetko, zadnje godine Solovjova života bivaju predstavljane kao razdoblje mraka i depresije, kao 'krah svake nade'. Međutim prave su 'katastrofe' i 'razočaranja' ostale već daleko iza njega. Sve je to već pretrpljeno i proživljeno«. ²⁷ Pesimizam posljednjih Solovjovljevih nazora nije dakle neka samostalna kvaliteta, posve odijeljena od njegove prijašnje misli, nego dijalektički moment šire cjeline.

S te točke gledišta djelo *Tri razgovora* i napose njegov dio *Kratka pripovijest o Antikristu* očituju se kao pročišćeni optimizam. Prema tom posljednjem, Antikristovo se zlo pojavljuje tek nakon učinkovitog problema onog »običnog« zla: trp-

22 Ibidem, str. 184.

23 S. Hessen, *Walka utopii i autonomii dobra w światopoglądzie Fiodora Dostojewskiego i Włodzimierza Sołowjowa* u: *Studia z filozofii kultury*, prev. J. Walicka, Warszawa 1968, str. 192.

24 Ibidem, str. 129.

25 В. С. Соловьев, *Три разговора*, u: nav. dj., sv. 10, str. 191.

26 Tu tezu dijelimo također sa Šestovom, Berdjajevom, Trubjeckim, Močulskim i drugima.

27 К. В. Мочулский, *Владимир Соловьёв. Жизнь и учение* u: К. В. Мочулский, *Гоголь, Соловьёв, Достоевский*, Москва 1995, str 207.

ljenja, nasilja, gladi, nedostatka... Antikristovom vladavinom humanizma perfidna dijalektika zla i dobra postiže u povijesti takvu formu da se zlo prikazuje kao dobro. U tome se upravo sastoji »bit apokaliptičkog zla«²⁸. »Kraj povijesti« bez sumnje predstavlja trijumf zla koje se očituje kroz društveno–političke doktrine.

Spram *mysterium iniquitatis*, samoga zla u sebi, ljudska svijest i znanje su bespomoćni. Zlo o kojemu je riječ, »čisto zlo«, ukorijenjeno je dublje nego što može zaroniti etika. Odgovor na zlo u tom smislu može biti jedino kroz *mysterium caritatis* nadnaravne ljubavi. Jedini učinkoviti odgovor na *mysterium iniquitatis* može dakle biti *mysterium salutis*. Sa zlom može se učinkovito boriti samo snaga nadnaravne ljubavi objavljena u kenozi Sina Božjega. Ljudske, prirodne strategije borbe sa zlom do takvih dubina, nažalost, ne mogu doprijeti.

Bibliografija

- Соловчев Б. С., *Собрание сочинений*, 14 svezaka, Брюссель 1966–1970.
- Dobieszewski J. (uredio), *Wokół Tołstoja i Dostojewskiego*. Almanach miśli rosyjskiej, Warszawa 2000.
- Hessen S., *Walka utopii i autonomii dobra w światopoglądzie Fiodora Dostojewskiego i Włodzimierza Sołowjowa u Studia z filozofii kultury*, prev. J. Walicka, Warszawa 1968.
- Klecel M., *Włodzimerz Sołowjow: obecność i zło*, u »Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny«, br. 3 (57), 1990.
- Krasicki J., *Bogocześnictwo i zło, u W kregu idei Włodzimerza Sołowjowa*, priredio W. Rydzewski, M. Kita, Kraków, 2002.
- Мочулский К. Б., *Владимир Соловьев. Жизнь и учение* u: К. В. Мочулский, Гоголь, Соловьев, Достоевский, Москва 1995.
- Przebinda G., *Włodzimerz Sołowjow wobec historii*, Kraków, 1992.
- Шестов Л., *Умзрение и Апокалипсис. Религиозная философия Владимира Соловьева* u: Шестов Л., *Умзрение и откровение*, Paris, 1964.
- Трубецкой Е. Н., *Миросозерцание Вл. Соловьева*, 2 svezka, Москва, 1913.

28 Usp. J. Krasicki, *O »sfałszowanym dobru«* (Zdzechowski, Tołstoj, Sołowjow), u: »Przegląd Powrzeschny«, br. 2/954, 2001, str. 189.

THE REALITY OF EVIL IN »THREE DIALOGUES« BY VLADIMIR SOLOVIEV

Przemysław PALMOWSKI

Summary

The reality of evil has always moved man down in the depths of his soul. Man has expressed this through various artistic forms and attempted to explain it in rational categories. In philosophy the issue of evil is indeed one of the basic arguments used to prove that God does not exist. The author of this article brings to light Soloviev's concept of evil in the work »Three Dialogues«, the background of which is entirely personal–existential. In it Soloviev departs from an optimistic vision of history and the concept of theocracy and begins to believe in the reality and substantiality of evil. The only effective answer to such a concept of evil is in the supernatural love which has been revealed in the Son of God.